

Консультація для вчителів та асистентів вчителів

МОДЕЛІ СПІВПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ ТА АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ.

Спільне викладання як запорука успішної взаємодії вчителя та асистента вчителя

Взаємодія вчителя та асистента в інклюзивному класі базується на командному підході (co-teaching), де педагоги спільно планують, проводять уроки та оцінюють результати. Основні моделі включають підтримуюче, паралельне, додаткове викладання та викладання в команді, що забезпечує індивідуалізацію навчання для дітей з ООП.

Асистент вчителя — це педагогічний працівник, який забезпечує особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу в інклюзивних класах. Він допомагає вчителю навчати дітей з особливими освітніми потребами (ООП), адаптує навчальні матеріали, бере участь у розробці індивідуальної програми розвитку (ІПР) та сприяє соціалізації учнів.

Основні характеристики та обов'язки:

- **Хто це:** Педагог, що призначається керівником закладу освіти.
- **Роль:** Асистує саме вчителю, а не конкретній дитині, допомагаючи всьому класу, але з фокусом на учнях з ООП.
- **Функції:**
 - о **Навчальна:** Допомагає дитині з ООП засвоювати матеріал, адаптує завдання.
 - о **Виховна:** Сприяє адаптації учня, розвиває соціальні навички.
 - о **Організаційна:** Веде щоденник спостережень, допомагає під час дистанційного навчання (наприклад, у ZOOM), готує матеріали.
 - о **Комунікативна:** Підтримує зв'язок між вчителями, батьками та фахівцями.
- **Відмінність:** Не проводить самостійно уроки, а підсилює роботу вчителя.

Асистент вчителя працює у тісній команді з вчителем, допомагаючи створити комфортне інклюзивне середовище

Основні моделі співпраці вчителя та асистента:

- **Підтримуюче викладання (One Teach, One Observe/Assist):** Вчитель веде урок, а асистент спостерігає за учнями з особливими освітніми потребами (ООП), надає оперативну допомогу, допомагає організувати робоче місце або фіксує результати спостережень.
- **Паралельне викладання (Parallel Teaching):** Клас ділиться на дві групи. Вчитель та асистент одночасно викладають однаковий матеріал обом групам, що дозволяє зменшити кількість учнів на одного педагога та забезпечити кращу увагу.
- **Додаткове викладання (Station Teaching):** Вчитель і асистент викладають різні частини матеріалу на різних «станціях», а групи учнів переміщуються між ними. Асистент може працювати з групою, яка потребує більше часу на засвоєння.
- **Альтернативне (диференційоване) викладання (Alternative Teaching):** Вчитель працює з більшою частиною класу, а асистент — з малою групою (зокрема, учнями з ООП), адаптуючи завдання, додатково пояснюючи матеріал або проводячи корекційно-розвиткові заходи.
- **Викладання в команді (Team Teaching):** Обидва педагоги рівноправно ведуть урок, спільно викладають матеріал, демонструючи діалог, взаємодоповнення та моделюючи соціальну взаємодію.

Ключові принципи ефективної взаємодії:

1. **Спільне планування:** Асистент бере участь у плануванні уроків, розуміючи мету та адаптації.
2. **Розподіл обов'язків:** Чітке розуміння функцій (вчитель — навчання всього класу, асистент — індивідуалізація та підтримка).
3. **Постійна комунікація:** Щоденний обмін інформацією про успіхи та поведінку учнів. Ефективна взаємодія забезпечує комфортні умови для всіх учнів, підвищуючи якість навчання та соціалізації.

1. Спільне викладання, як запорука успішної взаємодії вчителя та асистента вчителя

Асистент учителя для основного педагога в інклюзивному класі є найближчим помічником та довіреною особою в організації всього освітнього процесу в колективі дітей. Тому його роль у класі для вчителя є найбільш важливою у порівнянні з іншими учасниками команди супроводу.

Ефективні стосунки між учителем та асистентом учителя формуються на основі спільної відповідальності. Для формування ефективних стосунків учителі можуть використовувати різні стратегії.

Водночас основна відповідальність за формування стосунків покладається на керівника закладу освіти. З метою сприяння формуванню ефективних стосунків між учителем та асистентом учителя директор повинен розробити чіткі посадові інструкції для асистентів та показати вчителям, як проводити оцінювання їхньої діяльності.

Для створення здорової робочої атмосфери вчителі мають ефективно спілкуватися зі своїми асистентами. Розпочати слід з чіткого розуміння сторонами своїх ролей та обов'язків, а також створити можливості для їх постійного вільного обговорення.

Також ефективна комунікація залежить від того, наскільки обидві сторони чують одна іншу та враховують отриману інформацію.

Щоб робота асистентів учителів у класі була ефективною, вони мають знати про викладені вчителями цілі в індивідуальній програмі розвитку (ІПР) учня, потенційні можливості дитини, вміти бачити, що учень вже досяг поставлених цілей, і знати, як звітувати вчителю про свої спостереження.

Якщо говорити більш точно, то вони повинні знати:

- на якому з етапів уроку супроводжувати учнів класу у виконанні ними поставлених вчителем навчальних завдань;
- які дані слід збирати;
- які стандартизовані форми та листи перевірок слід використовувати під час документування поведінки та досягнень, за якими вони спостерігають;
- коли інформувати про загальні особливості характеру й специфіку поведінкових проявів учнів, зокрема учнів з особливими освітніми потребами;
- як допомогти вчителю створити позитивну атмосферу в класі;
- коли звертатися до вчителя за додатковою інформацією та ресурсами, необхідними для виконання навчальних завдань з учнями,

У роботі вчителя та його асистента рекомендовано вдаватися до моделювання базових поведінково-управлінських стратегій. Учителі несуть відповідальність за управління класом та дисципліну в ньому. Однак будь-якій особі, яка працює зі здобувачем освіти індивідуально або з групою, буде дуже корисно вивчити такі стратегії, як підходити ближче до дитини під час розмови з нею, давати стримані відповіді та спонукати до комунікації, а не до конфліктів. Оскільки вчителі користуються цими стратегіями постійно, вони мають змогу навчити цьому й свого асистента та інших осіб, які працюють з учнями – через рольове моделювання чи безпосереднє навчання.

Основний акцент у процесі співробітництва ставиться на важливості спільного визначення усіма членами команди психолого-педагогічного супроводу мети, обміну, реалізації та оцінки ідей /практики викладання щодо учнів з особливими освітніми потребами на основі наявних знань корекційних педагогів про необхідні адаптації та модифікації відповідно до впливу порушень розвитку дитини на процес освіти, та на основі знань учителя про типову навчальну програму і типові методи навчання.

2. Значення, сутність та моделі спільного викладання

Спільне викладання – це така організація освітнього процесу в класі, коли два чи більше спеціаліста спільно проводять викладання у різноманітній групі учнів (серед яких є діти з особливими освітніми потребами) в єдиному фізичному просторі (класі). Спільне викладання передбачає участь двох або більше педагогічних працівників, які спільно викладають навчальний матеріал і є рівноправними у процесі навчання.

☛ Спільне викладання – це інноваційний підхід до організації уроку. Саме завдяки такому методу забезпечується індивідуалізація навчального простору та підвищується рівень якості освітніх послуг.

☛ Перевагами спільного викладання є можливість до залучення всіх учнів класу до того чи іншого виду роботи протягом уроку, урізноманітнення форм та методів викладання навчального матеріалу, ефективний моніторинг актуальних потреб учнів, реалізація індивідуального супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

☛ Спільне викладання вимагає ретельної підготовки навчального матеріалу, узгодження методів та форм викладання матеріалу, розуміння кінцевих результатів, вирішення загальних організаційних питань.

Виділяють три основні моделі спільного викладання

Модель консультування. У контексті даної моделі вчитель може виступати консультантом асистента у питаннях адаптації чи модифікації тих чи інших навчальних завдань.

Модель навчання. При застосуванні даної моделі спільного викладання вчитель та асистент активно спілкуються, діляться спостереженнями за учнями, підвищують знання один одного у тих питаннях, де вони є компетентними.

Модель співпраці. В моделі співпраці передбачається розподіл обов'язків між вчителем та його асистентом. Ця модель по праву вважається однією з найбільш ефективних, так як кожен з педагогів вносить свій вклад в реалізацію навчальної програми.

Не варто покладатися лише на певну модель спільного викладання, їх доцільно комбінувати, кожна з них має переваги та труднощі у втіленні.

Переваги спільного викладання

- можливість до залучення всіх учнів класу до роботи протягом уроку;
- ефективний моніторинг актуальних потреб здобувачів освіти;
- підвищення ефективності освітнього процесу;
- більша кількість дітей отримує індивідуальну допомогу;
- урізноманітнення форм та методів викладання навчального матеріалу;
- підвищення майстерності педагогів.

Труднощі спільного викладання

- велика кількість дітей у класі, зокрема дітей з особливими освітніми потребами;
- асистент вчителя більше тяжіють до виконання ролі помічника вчителя, ніж співучителя;
- ефективне формування партнерських стосунків у процесі спільного викладання.

Форми спільного викладання

Моделі співпраці передбачає такі форми спільного викладання:

1. Підтримуюче викладання.
2. Паралельне викладання.
3. Додаткове викладання.
4. Викладання в команді.

Підтримуюче викладання

Вчитель визначає організацію, зміст та цілі уроку, вміння та навички, якими мають оволодіти учні. Асистент вчителя проводить (під керівництвом учителя) окремі фрагменти уроків з малими групами, допомагає учням під час їхньої роботи над завданнями, додатково пояснює завдання, допомагає записати відповіді, особливо приділяючи увагу учням з особливими освітніми потребами.

Саме з такого підходу необхідно починати спільне викладання, так як воно не вимагає багато часу на планування.

Паралельне викладання

Вчитель та асистент одночасно працюють з групами учнів у класі. Основною перевагою паралельного викладання є зменшення кількості учнів, з якими працює один учитель, що дає змогу індивідуалізувати навчальний процес, шляхом залучення асистента, і краще врахувати потреби учнів. Навчальний зміст для груп може бути як однаковим так і змінюватись.

При застосуванні паралельного викладання між учителем та асистентом повинен відбуватись обмін спостереженнями за прогресом у виконанні завдань учнями.

Додаткове викладання

Додаткове викладання може застосовуватись тоді, коли асистентові необхідно додатково пояснити учневі теж саме завдання, яке пояснював учитель. Асистент вчителя в ході уроку може повторювати інформацію від учителя іншими словами, проводити попереднє заняття для учнів які мають особливі освітні потреби, брати участь у представленні навчального матеріалу.

Додаткове або взаємодоповнююче викладання є гарною нагодою для асистента отримати необхідну практику та підвищити впевненість у власних силах .

Викладання в команді

Основною його характеристикою є одночасне ведення уроку вчителем та асистентом. Педагог та асистент подають навчальний матеріал по черзі, підтримуючи один одного. Асистент вчителя несе таку ж відповідальність як і вчитель за представлений матеріал.

Такий метод викладання може бути застосований тільки в тому випадку, коли асистент є вчителем початкових класів чи фахівцем іншого предмету, наприклад учитель історії України. Цей метод не буде ефективним без належного рівня довіри та комфортних взаємовідносин між вчителем та асистентом; вони мають бути готовими до узгодження стилів викладання.

Отже, практичний досвід доводить, що важливим є спільні обговорення, обмін ідеями щодо особливостей навчання конкретних учнів. Результати досягаються за рахунок поєднання знань педагога щодо обсягу навчального матеріалу відповідно до програми, загальних підходів роботи з класом, тісної співпраці з асистентом учителя та фахівців спеціальної освіти або ресурсних центрів, які можуть надати вам потрібну консультацію.

Асистент учителя є асистентом саме вчителя, а не дитини. Це означає, що він не прив'язаний до однієї чи кількох дітей, а працює з УСІМА учнями класу. Ви повинні знати, що основна відповідальність за організацію освітнього процесу, зокрема й за організацію роботи асистента вчителя, покладається на вчителя. Учитель та асистент виконують різні ролі задля досягнення спільної мети. Учителі не «перекладають» всю відповідальність за освіту дитини на асистента. Також учителю не слід повністю брати на себе цю роль, і він має бути впевненим, що може покластися на допомогу асистента, коли це буде потрібно. Це потребує обговорень на етапі планування спільної роботи.

Обов'язки вчителя і асистента вчителя нам всім добре відомі. Але якщо ми будемо їх виконувати кожен сам собі окремо, то співпраці не буде.

Основні функції асистента вчителя

Організаційна:
допомога дитині при виконанні завдань, залучення учня до різних видів навчальної діяльності, участь у розробці індивідуальної програми розвитку, адаптування навчальних матеріалів, ведення документації.

Навчально-розвивальна:
сприяння виявленню та розкриттю здібностей, талантів та обдарувань учнів шляхом їх участі в науковій, технічній та художній діяльності.

Діагностична:
разом із групою фахівців оцінка навчальних досягнень та аналіз динаміки розвитку учня.

Прогностична:
участь у розробці індивідуальної програми розвитку, перегляд актуальних цілей для дитини з особливими освітніми потребами

Консультативна:
спілкування з батьками, надання необхідної консультативної допомоги, інформування про досягнення учнів.

Джерело: “На урок” для вчителів